

VIKMA06

Rešeršní a studijně rozborová činnost

30. 3. 2012: Přednáška P6: Modely vyhledávání

FF MU, jaro 2012

Mgr. Josef Schwarz
126172@mail.muni.cz

Modely vyhledávání

- booleovský model
- rozšířený booleovský model
- vektorový model
- indexování latentní sémantiky (*latent semantic indexing*)

Booleovský model

- teoretické základy (booleovská logika/algebra): 50. léta 20. století
- logické operátory
 - AND, OR, NOT, XOR
 - souborný katalog AND CASLIN
 - souborný katalog OR CASLIN
 - souborný katalog NOT CASLIN
 - souborný katalog XOR CASLIN
- rozšiřování (zkracování) výrazu
 - pravostranné (*katalog**), levostranné (**komunistický*), vnitřní rozšíření (*filo?ofie*)
 - rozšíření o více znaků (*), jeden znak (?)
- proximitní operátory
 - věta, odstavec, určitý počet slov (zaleží/nezáleží na pořadí)

Booleovský model

○ výhody

- jasná formalizace
- jednoduchost
- rychlost vyhledávání

○ limitující faktory

● úplnost, přesnost

- použití klíčových slov
- principiální možnosti logických spojek
 - „ostrost“ – relevantní n. nerelevantní (nikoliv částečně relevantní)
 - operátor ACCRUE – systém TOPIC ([příklad](#) + [příklad aplikace](#))
- experiment STAIRS (1985)
 - právní texty, 40 000 dokumentů
 - 51 požadavků, požadovaná úplnost: 75%
 - dosažená úplnost: 20% (přesnost 80%)

Booleovský model - rozšíření

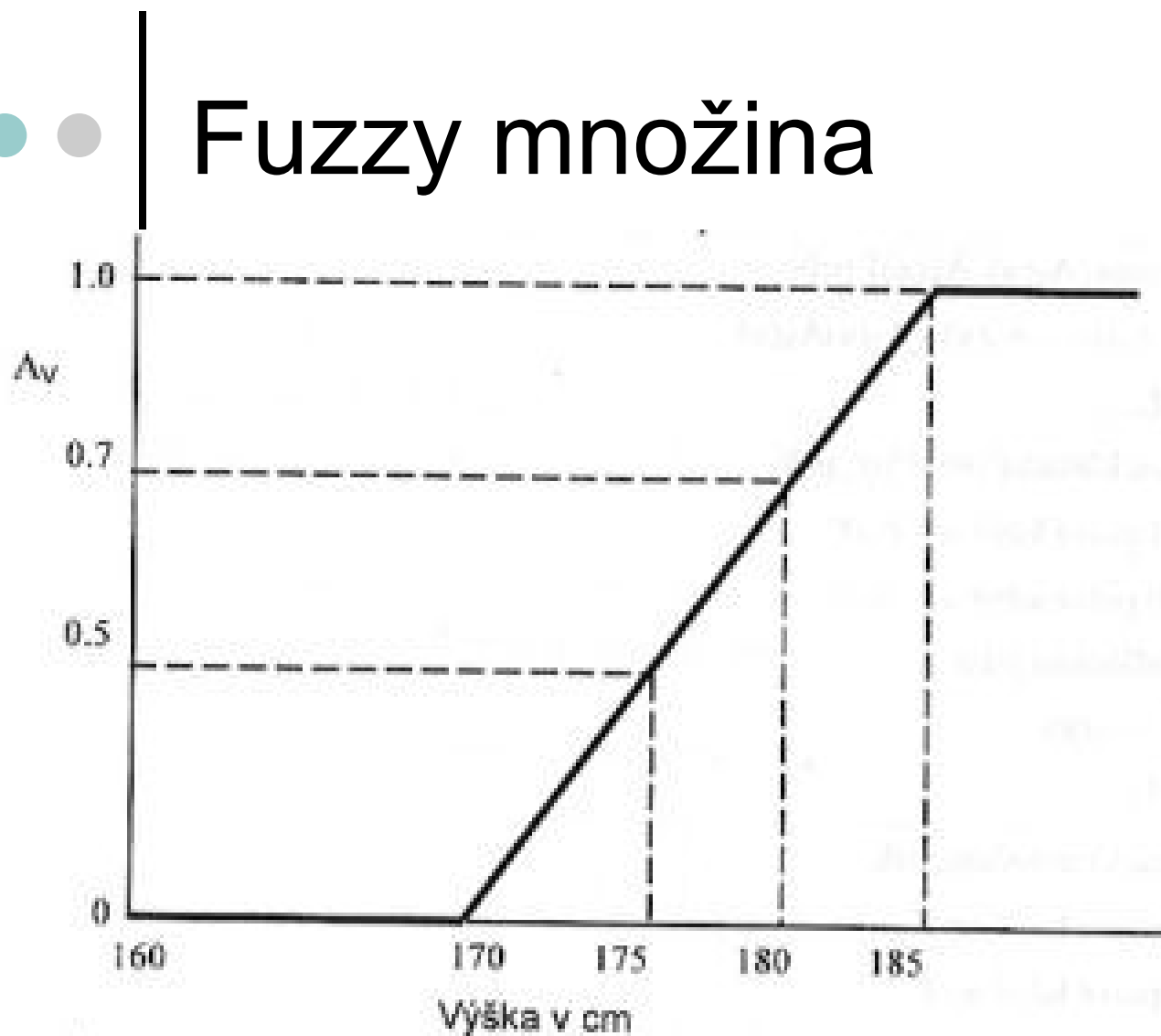
- vážení výrazů
 - v dotazu
 - v dokumentu
- rozšíření pomocí fuzzy logiky
 - formalizace principu vágnosti (schopnost přirozeného jazyka funkčně používat vágní pojmy)

Fuzzy logika

- booleovská logika: 0/1
(nepravda/pravda)
- fuzzy logika: pravdivost dána množinou hodnot z intervalu $\langle 0, 1 \rangle$
 - stupeň příslušnosti prvku do množiny

Fuzzy množina

Obr. 5.3: Spojitá funkce popisující fuzzy množinu VYSOKÝ

Fuzzy vyhledávání

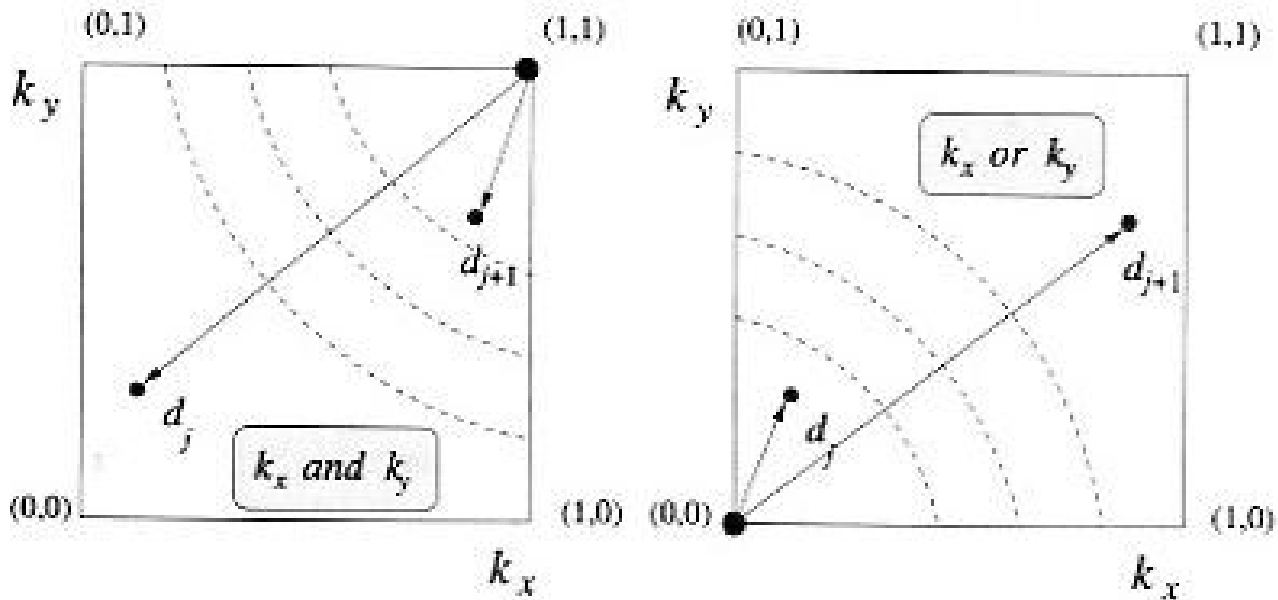
- prvky fuzzy množiny jsou výrazy použité pro vyhledávání
- stupeň příslušnosti se určuje jako váha výrazu v dokumentu
- různé modely pro výpočet podobnosti dokumentu a dotazu

Booleovský model - rozšíření

- geometrické rozšíření
 - dokument jako bod v prostoru
 - počet rozměrů prostoru = počet klíčových slov v dokumentu
 - vážení výrazů v dokumentu

Geometrické rozšíření

Srovnání booleovského modelu a jeho rozšíření

fond	dokumentů	dotazů	přesnost pro konstantní úplnost		
			booleovský model	fuzzy logika	geometrické rozšíření
CACM	3 204	52	0.1789	0.1551 (-14%)	0.3314 (+ 72%)
CISI	1 460	35	0.1118	0.1000 (-11%)	0.1806 (+ 62%)
INSPEC	12 684	77	0.1159	0.1314 (+13%)	0.2700 (+133%)
MED	1 033	30	0.2085	0.2368 (+15%)	0.5573 (+167%)

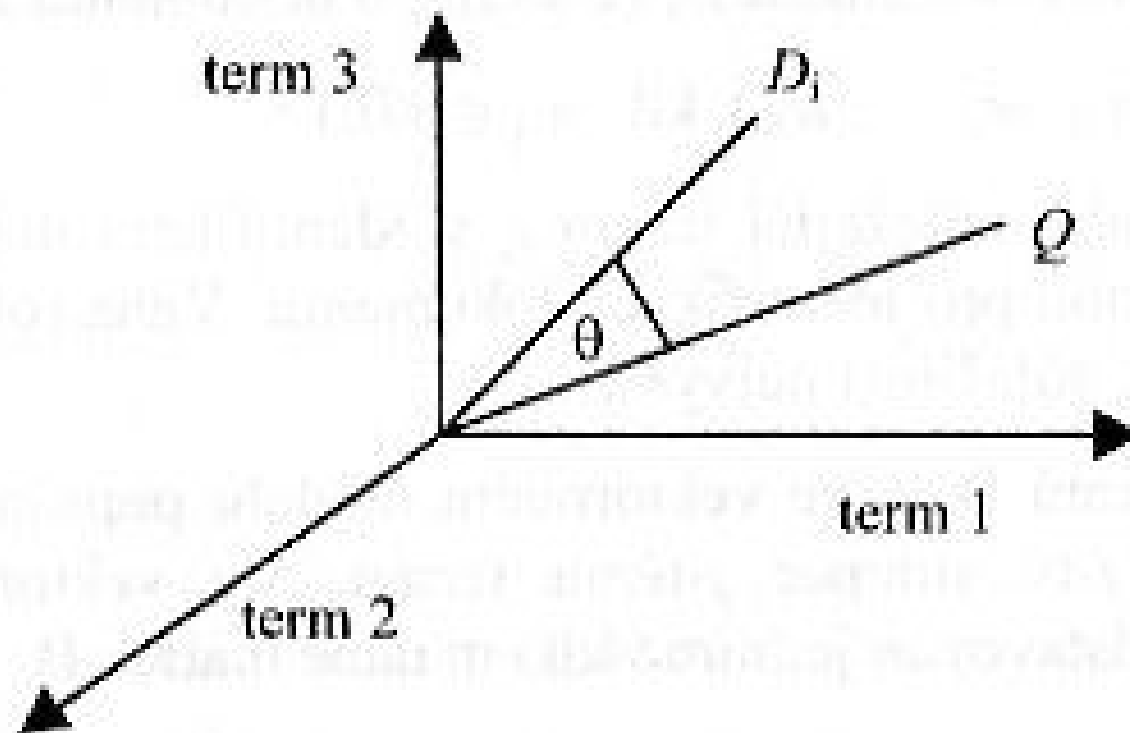
Tabulka 8.5: Srovnání booleovského modelu a jeho rozšíření

Vektorový model

- dokument i dotaz se chápou jako vektory v n -rozměrném prostor (n je počet jedinečných výrazů ve všech dokumentech)
 - složky vektoru: směr, orientace, velikost
- složky vektorů jsou určovány výrazy a jejich vahami
- pomocí vektorového počtu se měří stupeň podobnosti mezi dotazem a dokumentem
 - kosinová míra, Diceova míra podobnosti ad.

Vektorový model

Pokc

Vektorový model

- Výhody

- vyhledává i částečně relevantní dokumenty
- řazení dokumentů podle relevance (stupně podobnosti)
- modifikace dotazu na základě vyhledaných relevantních dokumentů

Vektorový model

○ Nevýhody

- není jasná interpretace vah výrazů v dotazu
- vzorce pro měření podobnosti nejsou teoreticky zdůvodněné
- koeficient podobnosti nemá jasný význam
- nelze užít logické operátory (AND, OR, NOT)

● ● Indexování latentní sémantiky

- hlavní charakteristika
 - statisticko-matematické metody
 - velký objem databáze
 - základem matice dokument-výraz (klíčové slovo) → singulární dekompozice matice (redukce původní matice) → matice pojem-pseudodokument (odhalení vztahu mezi souvisejícími výrazy a zjištění podobných dokumentů)
- Výhody:
 - pojmové vyhledávání (vyhledají se i dokument obsahující výrazy, která nebyly zadány do dotazu, ale přitom jsou sémanticky blízké)
 - řazení dle relevance
 - metoda nezávislá na jazyce
- Nevýhody:
 - výpočetní náročnost
- příklad

Literatura

- kapitoly ze základní a doplňkové literatury
 - CHU07, kap. 4 až 5, 7 (s. 47-80, 97-116)
 - RAU96, kap. 6 až 10 (s. 33-57)
 - ING92, kap. 4 (s. 61-81)
 - BAE99, kap. 2 (s. 19-71)
- další doplňková literatura k tématu
 - Pokorný, J., Snášel, V., Húsek, D. *Dokumentografické informační systémy*. Praha : Karolinum, 1998, kap. 5 (s. 83-113)